

ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ*

Анна Штефан,
*завідувач відділу авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності,
доктор юридичних наук
ID ORCID: 0000-0003-2382-4849*

У статті розглянуті питання ефективності законодавства та критеріїв її оцінки. Визначено, що ефективністю законодавства є його здатність викликати для учасників суспільних відносин очікувані наслідки, зумовлені метою правових норм, у тому числі здатність задовольняти інтереси учасників цих відносин. Проаналізовано законодавство у сфері авторського права на предмет встановлення його якості, дієвості, достатності, дотримання у ньому техніко-юридичних вимог. Виявлено, що нормативно-правовим актам, які регулюють відносини, пов'язані із створенням і використанням творів, властиві проблеми з уніфікацією термінології, наявність колізій, прогалин, застарілих норм та норм, що є недієвими через відсутність механізму їх реалізації. Ці чинники негативно впливають на ефективність законодавства у сфері авторського права, а тому його удосконалення є одним із важливих напрямів нормотворчої діяльності.

Ключові слова: ефективність законодавства, критерії оцінки ефективності законодавства, авторське право, інтелектуальна власність

Ефективність законодавства виступає передумовою належної реалізації правових норм, що призводить до досягнення мети, яка ставилася у зв'язку з прийняттям цих норм. Повнота і дієвість законодавства, його відповідність потребам, що об'єктивно склалися у суспільстві, визначають те, яким буде правове упорядкування, закріплення, охорона і розвиток тих чи інших відносин. Тому проблеми ефективності законодавства цілком справедливо займають важливе місце у наукових дослідженнях.

Законодавство у сфері авторського права охоплює широкий перелік законів та інших нормативно-правових актів. Основними з них є Цивільний кодекс України [1] (у подальшому — ЦК), глава

36 Книги четвертої якого присвячена авторському праву, та Закон України «Про авторське право і суміжні права» [2] (у подальшому — Закон АПСП). Окремі положення, що стосуються авторського права, містяться в інших законах, які регулюють різні сфери діяльності, пов'язані із створенням і використанням творів. Це, зокрема, закони «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [3], «Про телебачення і радіомовлення» [4], «Про кінематографію» [5], «Про архітектурну діяльність» [6], «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [7].

Однак наявність розгалуженої системи нормативно-правових актів не є за-

* Стаття друкується в авторській редакції.

порукою ефективності законодавства. В Україні регулярно з'являються проекти актів, що стосуються авторського права, зокрема, у травні–червні 2021 року у Парламенті зареєстровано одразу п'ять проектів законів, якими пропонується викладення Закону АПСР у новій редакції. Такі законодавчі ініціативи свідчать, що існують норми, які потребують вдосконалення, або неточності чи прогалини, котрі необхідно усунути. Це зумовлює потребу в оцінці законодавства у сфері авторського права, яка дозволить визначити, наскільки повно і вичерпно врегульована ця сфера, наскільки відповідають одна одній правові норми, вміщені у різні закони, і, зрештою, наскільки ефективним є законодавство про авторське право.

Літературний огляд. Питання ефективності законодавства та критеріїв її оцінки порушувалося у багатьох наукових публікаціях, у яких зазначена проблематика розглядається в цілому, безвідносно до конкретної галузі права. У ряді праць, присвячених правовому регулюванню відносин щодо створення та використання творів, зверталася увага на неузгодженість між собою певних норм та інші недоліки нормативно-правових актів, однак ефективність законодавства у сфері авторського права поки що не була об'єктом системного аналізу.

Метою та задачами дослідження у цій статті є характеристика ефективності законодавства та критеріїв її оцінки, огляд положень законодавства у сфері авторського права із застосуванням зазначених критеріїв та визначення, наскільки ефективним воно є.

Ефективність законодавства та критерії її оцінки. Дослідження проблем ефективності законодавства в Україні має тривалу історію та увінчалось появою значного наукового доробку. Не заглиблюючись в існуючі теорії, можна подати такі основні міркування щодо ефективності законодавства та критеріїв, які дозволяють найбільш оптимально визначити її стан.

Мета прийняття кожної правової норми полягає в тому, щоб передбачуваний нею результат настав для учасників певних відносин, був здатний задовольняти їх відповідні інтереси. Цілком зрозуміло, що у самій нормі ці наслідки мають характер очікуваних, фактичні результати одержуються лише внаслідок застосування норми. Однак вона повинна бути сформульована таким чином, щоб мати здатність викликати ці наслідки у перспективі своєї реалізації. Законодавство як система правових норм повинно мати потенціал призводити до настання результатів, зумовлених метою прийняття цих норм. Якщо співвідношення між метою прийняття норм і здатністю викликати очікувані наслідки не дотримуватиметься, законодавство буде беззмістовним і не корелюватиме з потребами держави та суспільства. Тому під ефективністю законодавства можна розуміти його здатність викликати для учасників суспільних відносин очікувані наслідки, зумовлені метою правових норм, у тому числі здатність задовольняти інтереси учасників цих відносин.

Ефективне законодавство характеризується у першу чергу такою ознакою, як його якість — сукупність властивостей форми та змісту, які зумовлюють здатність законодавства задовольняти потреби суспільства і держави шляхом належного та оптимального регулювання суспільних відносин. Ці властивості відображають як рівень відтворення у нормативно-правових актах потреб і тенденцій розвитку суспільства, так і техніко-юридичні характеристики законодавства. Серед останніх можна виділити такі:

- відповідність Конституції України та іншим законодавчим актам;
- дотримання правил законодавчої (нормопроектувальної) техніки, які забезпечують логічну послідовність і точність викладення думки за допомогою уніфікованих термінів, доступність змісту норм для розуміння, однозначність змісту

норм, відсутність суперечностей між положеннями одного і того ж акта й одночасну узгодженість з положеннями інших актів, вичерпне охоплення питань, на вирішення яких спрямований акт;

- дотримання вимог, що висуваються до відповідного акта. Зокрема, існують загальні вимоги до оформлення законопроектів (ст. 90 Регламенту Верховної Ради України [8]), а також спеціальні вимоги до законопроектів про внесення змін до Конституції України (ст. 143 Регламенту), проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік (ст. 153 Регламенту). У проектах актів Кабінету Міністрів України не допускається повтор нормативних положень, визначених раніше прийнятими актами Кабінету Міністрів України. Однак якщо у процесі підготовки проекту постанови виникла потреба у внесенні суттєвих змін до раніше прийнятих постанов або діє кілька постанов, що регулюють порушене питання, готується проект однієї постанови, до якого включаються нові правові норми, а також ті, що містяться у раніше прийнятих постановах (якщо вони узгоджуються із законодавством), а раніше прийняті постанови з порушеного питання визнаються такими, що втратили чинність (п. 3, 10 Правил підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України [9]);
- дотримання ієрархії між законами і підзаконними актами. У ст. 92 Конституції України [10] наведено перелік питань, які можуть визначатися виключно законами України. Підзаконні акти повинні видаватися відповідними органами у межах їх компетенції та спрямовуватися на вирішення завдань, що ставляться законом перед такими органами. Підзаконний акт не може підміняти закон і втручатися у сферу, яка повинна регулюватися законом;

- дотримання розмежування компетенції між органами державної влади, іншими органами й особами у змісті акту. Здійснення функцій, що визначені законом як виключна компетенція чи обов'язок певного органу, не може покладатися на будь-який інший орган.

Також ефективне законодавство можна охарактеризувати за допомогою таких ознак, як дієвість, стабільність і достатність.

Під дієвістю слід розуміти здатність закону перетворюватися у реальну поведінку суб'єктів, здатність втілюватися на практиці, для чого кожна норма повинна бути забезпечена механізмом її реалізації. Стабільність законодавства означає його стійкість, котра забезпечує усталеність та передбачуваність правозастосування. Стабільність законодавства органічно поєднується з його динамізмом: законодавство повинно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільному житті, та пристосовуватися до них, щоб відповідати новим потребам і викликам. Водночас його основа та принципи, на яких воно ґрунтується, повинні бути стійкими, а кожен закон — настільки продуманим і збалансованим, щоб потреба внесення змін у нього виникала не з метою виправлення допущених неточностей, а виключно з метою відображення новітніх тенденцій розвитку суспільства, які неможливо було передбачити у момент розробки і прийняття нормативно-правового акта. Щодо достатності законодавства, то, з однієї сторони, ця ознака характеризує стан повноти, відсутності прогалин, які свідчать про відставання законодавства від реалій суспільного життя і наслідків трансформаційних процесів, що об'єктивно відбулися. З іншої сторони, законодавство не повинно бути надмірним, як кількісно, так і якісно. Кількість нормативно-правових актів має бути обґрунтованою, одне і те ж питання не повинно регулюватися декількома актами. Якісна достатність означає недопущення надмірної урегульованості, коли закон

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА

імперативно втручається у ті сфери, у яких суб'єкти правовідносин повинні мати вільний вибір власної правомірної поведінки.

Спираючись на ці ознаки, можна підсумувати, що оцінка ефективності законодавства має на увазі його наліз на предмет встановлення:

- 1) наявності застарілих норм, які не застосовуються на практиці, оскільки не відповідають тенденціям, що склалися у відповідній сфері правовідносин;
- 2) наявності норм, які не мають механізму реалізації і тому не можуть застосовуватися на практиці, у зв'язку з чим необхідно встановити, чи прийнято усі нормативно-правові акти, до яких відсилають положення відповідних норм, чи існують інші перешкоди для застосування таких норм;
- 3) наявності колізій, внаслідок яких дві або більше норми встановлюють різний порядок регулювання одних і тих же відносин;
- 4) наявності прогалин, які свідчать, що закон не враховує певні потреби суспільства, які вже об'єктивно склалися;
- 5) наявності питань, які повинні визначатися виключно законом, однак визначені підзаконним актом, що є показником невірного тлумачення норми ст. 92 Конституції України та перевищення повноважень органом, який прийняв підзаконний акт;
- 6) недотримання техніко-юридичних вимог при формулюванні норми, наслідком чого може бути:
  - вжиття термінів або конструкцій, зміст яких не може бути чітко й однозначно встановлений;
  - недотримання вимоги щодо уніфікації термінології, уживаної у певній сфері, застосування різних термінів до однієї і тієї ж категорії;
  - недостатня ясність змісту правових норм, яка допускає їх варіативне розуміння, що в тому числі виявляється

ся у випадках, коли відповідне положення закону стало предметом офіційного тлумачення Конституційним Судом України.

Дослідження положень законодавства у сфері авторського права за зазначеними критеріями дозволить отримати інформацію про усі основні риси правових норм, що регулюють відносини із створення та використання творів, та зробити висновок про те, наскільки ефективним є законодавство у цій сфері.

Аналіз законодавства у сфері авторського права у контексті його ефективності. Законодавство України у сфері авторського права охоплює значну частину питань, правове регулювання яких необхідне для забезпечення належного рівня охорони інтересів авторів та дотримання інтересів суспільства щодо використання творів з навчальною, науковою, інформаційною, культурною метою. Водночас у нормах чинного законодавства існують певні неузгодженості та прогалини, які негативно впливають на ефективність і самих норм, і регулювання сфери авторського права у цілому. Розглянемо деякі з таких прикладів.

Окрім терміну «суб'єкт права» щодо кола осіб, які можуть бути суб'єктами авторського права, ЦК та Закон АПСР застосовують також термін «особа, яка має авторське право» (ч. 2 ст. 437 ЦК, ч. 3, 5 ст. 11, ч. 5, 7 ст. 15 Закону АПСР). У Законі України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» поряд з поняттям «суб'єкт права» у синонімічному значенні вживається поняття «правовласник» (ст. 1, 5 та інші). Тобто, одна і та ж правова категорія позначена у законодавстві за допомогою трьох різних термінів. Доцільність такої синонімічної різноманітності дуже сумнівна, адже у кожному разі йдеться про особу, котра є суб'єктом авторського права. Відсутність уніфікації термінології не в кожному випадку має істотний вплив на ефективність законодавства, однак свідчить про недотриман-

ня техніко-юридичних вимог у зазначених актах.

Деяка гірша ситуація склалася навколо такого об'єкта авторського права як аудіовізуальний твір. Цей термін використовується у ЦК, Законі АПСР та Законі України «Про телебачення і радіомовлення». Закон України «Про кінематографію» оперує поняттям «фільм», котрий у ст. 3 закону тлумачиться як аудіовізуальний твір. Здавалося б, що розуміння змісту цих термінів не повинно викликати труднощі. Однак у ст. 1 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» розкривається також поняття національного аудіовізуального продукту, до якого віднесено програми, фільми та аудіовізуальні твори. Тобто, фільм та аудіовізуальний твір начебто є різними об'єктами, при цьому суть цих відмінностей у законі не розкривається. А отже, зміст зазначеного положення є неясним, що свідчить про недотримання вимог законодавчої техніки та потенційно утруднює правозастосування.

Деякі положення досліджуваної сфери є такими, що не в повній мірі відповідають засадам та умовам правової охорони творів. Зокрема, при визначенні поняття аудіовізуального твору у ст. 1 Закону АПСР перераховані види аудіовізуальних творів, серед яких вказано діафільми і слайдофільми. Вони не належать до рухомих зображень, що є визначальною характеристикою аудіовізуального твору, а мають зовсім іншу природу. Це статичні зображення, зафіксовані на фотоплівку чи в інший спосіб у вигляді кадрів (слайдів), які можуть послідовно змінюватися внаслідок їх прокручування (перемикання) людиною. Ефект руху при цьому не утворюється, а має місце лише чергування окремих кадрів (слайдів). Тобто, діафільми і слайдофільми не відповідають природі аудіовізуальних творів і не повинні вважатися різновидами аудіовізуальних творів.

Вітчизняне законодавство про авторське право характеризується наявністю колізій, коли норми, що стосуються пра-

вового регулювання одного і того ж аспекту, мають різний зміст у різних актах. Так, наприклад, право на недоторканність твору тлумачиться у Законі АПСР як право вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора (п. 4 ч. 1 ст. 14). У ЦК посягання на твір, окрім наведеного вище, охоплює також супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо, здійснене без згоди автора (ч. 1 ст. 439). Коло осіб, які можуть захищати недоторканність твору після смерті автора, у Законі АПСР обмежене спадкоємцями (ч. 2 ст. 29), в той час як ЦК відносить до таких осіб не лише спадкоємців, а й також особу, уповноважену автором здійснювати такий захист, та інших заінтересованих осіб (ч. 2 ст. 439).

Ці та інші колізії породжують питання щодо вибору норми права, яка повинна застосовуватися у кожному конкретному випадку. З цього приводу Міністерство юстиції України свого часу видало лист, у якому пояснюється, що правозастосування у разі наявності колізій може здійснюватися, зокрема, такими способами:

- 1) у разі існування неузгодженості між нормами, виданими одним і тим самим нормотворчим органом, застосовується акт, виданий пізніше, навіть якщо прийнятий раніше акт не втратив своєї чинності;
- 2) у разі існування неузгодженості між актами, виданими одним й тим же органом, але які мають різну юридичну силу, застосовується акт вищої юридичної сили;
- 3) при розбіжності між загальним і спеціальним нормативно-правовим актом перевага надається спеціальному, якщо він не скасований виданим пізніше загальним актом (п. 1, 3, 4 листа Міністерства юстиції України від 26 грудня 2008 р. № 758-0-2-08-19 щодо практики за-

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА

стосування норм права у випадку колізії [11]).

Хоча цей лист містить корисну інформацію, яка виступає певним орієнтиром у колізійних випадках, це не допомагає вирішити проблему правозастосування у сфері авторського права у повній мірі. ЦК та Закон АПСР прийняті одним і тим же органом — Верховною Радою України, при цьому наведені норми ЦК діють у редакції 2003 року, норми Закону АПСР — у редакції 2001 року. Тобто, у зв'язку з більш пізнім часом прийняття застосуванню підлягають норми ЦК. Окрім того, ЦК є кодифікованим законом, який у теорії права належить до актів, що мають вищу юридичну силу у порівнянні із «звичайними» законами. Хоча в Україні немає якого-небудь нормативно-правового акта, котрий визначав би ієрархію у законодавстві, тим не менш, можна було б керуватися теоретичним розумінням рівня юридичної сили. Однак Закон АПСР є спеціальним законом по відношенню до ЦК, а тому також може мати пріоритет у застосуванні. Отже, правильний вибір між колізійними нормами насправді є не таким легким завданням, як могло б здаватися. Наявність колізій негативно позначається на ефективності, оскільки свідчить про те, що у певних випадках законодавству бракує чіткості, конкретності та визначеності.

Ще один недолік, властивий законодавству у сфері авторського права, це наявність окремих норм, які не забезпечені механізмом їх реалізації. Відповідно, такі норми не є дієвими, оскільки містять лише певну декларацію, яка не може бути втілена у реальність. Так, відповідно до п. е) ч. 1 ст. 10 Закону АПСР авторсько-правова охорона не поширюється на бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право *sui-generis*. При цьому не існує жодного положення, у якому б конкретизувалося це право, визначався б його зміст та умови реалізації. Зазначена норма має редакцію 2001 року, тобто, вже 20 років

закон проголошує, що неоригінальні бази даних є об'єктом права *sui-generis*, проте досі жодним чином не уточнює суть цього права.

Певні положення законодавства у розглядуваній сфері вже є застарілими, а тому не здатні здійснювати ефективний правовий вплив на відповідні правовідносини. Зокрема, визначення у ст. 1 Закону АПСР комп'ютерної програми як набору інструкцій вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів тощо, які приводять у дію комп'ютер для досягнення певної мети, могло відповідати суті комп'ютерної програми до середини 90-х років минулого століття. Проте таке визначення зовсім не характеризує сучасну комп'ютерну програму, яка є інструкцією (набором інструкцій) у вигляді поетапно викладених команд, послідовне виконання яких комп'ютером чи іншим обчислювальним пристроєм призводить до вирішення певної задачі. Застарів також поділ творів на галузі науки, літератури і мистецтва (ч. 1 ст. 8 Закону АПСР), що було справедливим на ранніх етапах розвитку законодавства, однак втратило практичне значення в умовах сьогодення. Авторське право охороняє будь-який результат інтелектуальної творчої діяльності, незалежно від того, чи можна віднести цей результат до науки, літератури чи мистецтва. Наприклад, бази даних не належать до жодної з зазначених сфер, що не перешкоджає їм одержувати авторсько-правову охорону нарівні з іншими творами (п. 4 ч. 1 ст. 8 Закону АПСР).

Ведучи мову про оцінку ефективності, неможливо не згадати таке явище, як прогалини, через які за межами впливу законодавства у сфері авторського права залишаються численні сфери суспільного життя. Це стосується, зокрема, винятків і обмежень, які встановлюють випадки, коли використання твору може здійснюватися без згоди автора і без виплати винагороди, завдяки чому балануються інтереси авторів і суспільства, забезпечується доступ суспільства до освіти, культури, мистецтва,

інформації. Законодавство держав-членів ЄС та інших країн світу містить чимало винятків і обмежень, котрі поки що відсутні в Україні. До таких випадків належить, наприклад, свобода панорами — правило, яке дозволяє створювати зображення творів, що постійно розташовані у громадських місцях, шляхом фотографування, відеозапису, малювання тощо і використовувати такі зображення без узгодження з автором [12, с. 14]. Також наразі вітчизняне законодавство дозволяє поодинокі репродуковані відтворення окремих видів творів для аудиторних занять (п. 2 ч. 1 ст. 23 Закону АПСР) та не передбачає можливості вільного відтворення примірників творів в електронній формі для дистанційного навчання, яке відбувається із застосуванням мережі Інтернет. Це питання стало особливо актуальним у 2020-2021 роках, коли через пандемію COVID-19 навчальні заклади були змушені проводити більшість уроків, лекцій та практичних занять у режимі он-лайн. Прогалиною є також відсутність порядку використання сирітських творів, суб'єкта авторського права на які неможливо ідентифікувати та/або розшукати. На практиці вже мали місце випадки, коли не вдалося встановити суб'єкта прав на твір, автор якого помер, однак строк дії авторського права ще не сплинув, і використання такого твору в Україні не відбулося, оскільки чинне законодавство не містить жодного положення про те, як належить діяти у таких випадках.

Існують й інші недоліки, в силу яких авторське право не враховує ряд нагальних потреб, які об'єктивно сформувалися у суспільстві, а тому неповно і невичерпно регулює відповідні відносини. Обме-

жений обсяг наукової статті не дозволяє розглянути абсолютно всі такі приклади, однак викладене вище дає обґрунтовані підстави констатувати, що на сьогодні законодавство у сфері авторського права є недостатньо ефективним.

Висновки. Ефективність законодавства є комплексною категорією, що охоплює такі характеристики, як якість, дієвість, стабільність, динамізм, достатність. Відповідність цим характеристикам зумовлює такий стан, за якого законодавство вичерпно й оптимально визначає усі необхідні засоби охорони і впорядкування відносин, не допускаючи при цьому надмірного і невиправданого втручання у поведінку суб'єктів цих відносин. Ефективне законодавство відповідає усім суспільним потребам, забезпечуючи належний рівень охорони і захисту прав, свобод та інтересів, створюючи необхідні умови для подальшого розвитку суспільства.

Законодавству у сфері авторського права властиві недостатня уніфікація термінології, наявність колізій та прогалин, застарілих норм, а також положень, реалізація яких неможлива через відсутність відповідних правових механізмів. Це негативно позначається на ефективності законодавства та може істотно утруднювати правозастосовну діяльність. Тому одним із найважливіших завдань сьогодення є удосконалення законодавства про авторське право, оскільки у своєму існуючому стані воно не в повній мірі забезпечує інтереси не тільки авторів, а й інтереси інших членів суспільства, пов'язані з використанням творів. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. ВВР. 2003. № 40–44. Ст. 356.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII. ВВР. 1994. № 13. Ст. 64.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА

3. Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2782-ХІІ. ВВР. 1993. № 1. Ст. 1.
4. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 грудня 1993 року № 3759-ХІІ. ВВР. 1994. № 10. Ст. 43.
5. Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 року № 9/98-ВР. ВВР. 1998. № 22. Ст. 114.
6. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20 травня 1999 р. № 687-ХІV. ВВР. 1999. № 31. Ст. 246.
7. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15 травня 2018 року № 2415-VIII. ВВР. 2018. № 32. Ст. 242.
8. Про регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI. ВВР. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст. 133.
9. Про затвердження Правил підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 06 вересня 2005 р. № 870. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/870-2005-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.06.2021 р.).
10. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
11. Щодо практики застосування норм права у випадку колізії: лист Міністерства юстиції України від 26 грудня 2008 р. № 758-0-2-08-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text> (дата звернення: 29.06.2021 р.).
12. Shtefan Anna. *Freedom of Panorama: The EU Experience*. *European Journal of Legal Studies*. 2019. Vol. II No. 2. P. 13-27.

1. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 r. № 435-IV. VVR. 2003. № 40-44. St. 356.*
2. *Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy vid 23 hrudnia 1993 r. № 3792-KhII. VVR. 1994. № 13. St. 64.*
3. *Pro drukovani zasoby masovoi informatsii (presu) v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16 lystopada 1992 r. № 2782-KhII. VVR. 1993. № 1. St. 1.*
4. *Pro telebachennia i radiomovlennia: Zakon Ukrainy vid 21 hrudnia 1993 roku № 3759-KhII. VVR. 1994. № 10. St. 43.*
5. *Pro kinematohrafiuu: Zakon Ukrainy vid 13 sichnia 1998 roku № 9/98-VR. VVR. 1998. № 22. St. 114.*
6. *Pro arkhitekturnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 20 travnia 1999 r. № 687-KhIV. VVR. 1999. № 31. St. 246.*
7. *Pro efektyvne upravlinnia mainovymy pravamy pravoulasnykiv u sferi avtorskoho prava i (abo) sumizhnykh prav: Zakon Ukrainy vid 15 travnia 2018 roku № 2415-VIII. VVR. 2018. № 32. St. 242.*
8. *Pro rehlament Verkhovnoi Rady Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 10 liutoho 2010 r. № 1861-VI. VVR. 2010. № 14-15, № 16-17. St. 133.*
9. *Pro zatverdzhennia Pravyl pidhotovky proektiv aktiv Kabinetu Ministriv Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06 veresnia 2005 r. № 870. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/870-2005-%D0%BF#Text (data zvernennia: 29.06.2021 r.).*
10. *Konstytutsiia Ukrainy, pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. VVR. 1996. № 30. St. 141.*
11. *Shchodo praktyky zastosuvannia norm prava u vypadku kolizii: lyst Ministerstva yustytsii Ukrainy vid 26 hrudnia 2008 r. № 758-0-2-08-19. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text (data zvernennia: 29.06.2021 r.).*

12. Shtefan Anna. *Freedom of Panorama: The EU Experience. European Journal of Legal Studies. 2019. Vol. II No. 2. P. 13–27.*

Надійшла до редакції 29.06.2021 року

Штефан А. Законодательство в сфере авторского права: оценка эффективности. В статье рассмотрены вопросы эффективности законодательства и критериев её оценки. Определено, что эффективность законодательства — это его способность вызывать для участников общественных отношений ожидаемые последствия, обусловленные целями правовых норм, в том числе, способность удовлетворять интересы участников этих отношений. Проанализировано законодательство в сфере авторского права на предмет установления его качества, действительности, достаточности, соблюдения технико-юридических требований. Обнаружено, что нормативно-правовым актам, регулирующим отношения по созданию и использованию произведений, присущи проблемы с унификацией терминологии, наличие коллизий, пробелов, устаревших норм и норм, являющихся недействительными из-за отсутствия механизма их реализации. Данные факторы негативно влияют на эффективность законодательства в сфере авторского права, поэтому его усовершенствование является одним из важных направлений нормотворческой деятельности.

Ключевые слова: эффективность законодательства, критерии оценки эффективности законодательства, авторское право, интеллектуальная собственность

Shtefan A. Legislation in the field of copyright: evaluation of effectiveness. The effectiveness of legislation is its ability to cause for the participants of social relations the expected consequences due to the purpose of legal rules, including the ability to satisfy the interests of the participants of these relations. Effective legislation is characterized by such features as quality, the ability to act, stability, dynamism, sufficiency. These properties reflect the level of reproduction in legal acts of the needs and trends of development of society, technical characteristics of legislation, its ability to comprehensively and optimally determine all the necessary means of protection and regulation of relations without excessive and unjustified interference in the behaviour of the subjects of these relations.

The Ukrainian copyright system comprises two basic laws: the Civil Code of Ukraine and the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights». In addition, there are a number of laws that regulate certain areas of creation and use of works. This applies in particular to architecture, theatres, publishers, media. However, the existence of an extensive system of regulations is not a guarantee of the effectiveness of legislation in the field of copyright which has a number of shortcomings, in particular:

- the lack of unification of terminology when in different laws different terms are used for the same phenomenon. For example, the subject of copyright in some cases is called «right holder» or «person owning the copyright»;
- the presence of collisions when the same aspect of relations is regulated differently in different acts. For example, in Art. 29(2) of the Law on copyright the group of persons who can protect the inviolability of work after the author's death is limited by the heirs while Art. 439(2) of the Civil Code includes not only heirs but, also a person authorized by the author to carry out such protection and other interested persons. In Ukraine, there is no clear clarification of which rule is to be applied in case of collisions that causes problems in practice;
- the presence of outdated provisions that do not correspond to the modern development of science, technology, and society, and therefore cannot be effectively applied;

- the presence of provisions that cannot be implemented due to the lack of appropriate legal mechanisms. These are cases in which the law declares a certain rule or standard which must act in the manner prescribed by law but, this legal regime does not exist. This applies, for example, to the extension of the sui generis right to non-original databases mentioned in Art. 10(1)(e) of the Law on copyright, while the legislation contains no provision for this right;

- gaps in the legal regulation associated with the essential needs that have been objectively formed in society. Copyright legislation does not contain rules for the use of orphan works, some important exceptions and limitations that exist in many other countries. Due to these and other gaps, legislation incompletely and non-exhaustively regulates relations in the sphere of creation and use of works.

This negatively affects the effectiveness of legislation and can significantly complicate law enforcement. Therefore, the improvement of copyright law is one of the most important tasks of today.

Keywords: effectiveness of legislation, criteria for assessing the effectiveness of legislation, copyright, intellectual property